

УДК 378.01:373.01:159.9

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2023.17.3>

ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЖІНКИ-КЕРІВНИКА

Лідія Лукович

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000

e-mail: Luklida@hotmail.com

Стаття присвячена розвитку управлінських здібностей жінки-керівника. Наукова новизна дослідження полягає у представленні програми розвитку управлінських здібностей жінки-керівника. Програма спрямована на розвиток особистості, формування комунікативних умінь і навичок, засвоєння міжособистісної взаємодії. Завдяки тренінгу в кожного учасника формується адекватне розуміння самого себе та корекція самооцінки, відбувається вивчення індивідуалізованих прийомів міжособистісної взаємодії для підвищення її ефективності. Представлено виклики та переваги жінки-лідера-керівника тощо.

Програма психологічного тренінгу розвитку управлінських здібностей жінки-керівника є надзвичайно важливою і актуальною ініціативою в контексті сучасного бізнес-середовища. Завдяки цій програмі жінкам-керівникам надається можливість розвивати не лише свої практичні навички в управлінні, але й особистісні та психологічні якості, які є необхідними для успішного керівництва. Доведено, що застосування програми розвитку управлінських здібностей жінки-керівника позитивно впливає на розвиток індивідуального стилю лідерства, формулювання лідерської мети, розвиток творчого підходу до вирішення завдання, регуляцію власного емоційного стану, розвиток досвіду самоаналізу.

За результатами роботи виявлено позитивний результат розвитку управлінських здібностей жінки-керівника та його внесок у тому, що учасниця стає більш компетентною та впевненою у собі керівницею. Вона розвиває власний унікальний стиль лідерства, має чітку лідерську мету і володіє творчим підходом до вирішення завдань. Крім того, вона здатна регулювати свій емоційний стан і використовувати досвід самоаналізу для постійного розвитку і покращення своєї роботи. Такий результат сприяє підвищенню ефективності її управлінської діяльності та впливає на успішність її керівницької кар'єри.

Ключові слова: управлінські здібності, жінка-керівник, програма розвитку, комунікативні уміння, індивідуальний стиль лідерства, лідерська мета, емоційний стан, самоаналіз, успішність керівницької кар'єри.

Актуальність проблеми. На цей час спостерігається тенденція до активного завоювання жінками керівних посад у рамках бізнесу і навіть політики. Кількість жінок-керівників неухильно зростає серед керівників, топ-менеджерів і директорів малих, середніх та великих підприємств. Проте проблема гендерної нерівності та дискримінації жінок-керівників існує і потребує поглибленого вивчення.

Аналіз останніх публікацій на тему дослідження. Професіоналізм керівника вивчається у плані встановлення структури професійних якостей і спеціальних здібностей особистості (С. Д. Максименко, М. Й. Боришевський, В. П. Москалець, М. В. Савчин, В. В. Москаленко, Г. О. Бал, В. Л. Зливков, Н. І. Жигайло); самоактивності особистості та професійної самосвідомості (М. Й. Боришевський, Т. К. Піддубна); професійної ідентифікації (Л. П. Шнейцер); професійної культури (Н. І. Ісаєва);

проектування професійної позиції (Е. В. Бурмістрова). Є дослідження, у яких визначаються теоретичні та методологічні засади психологічної практики психолога (І. В. Дубровіна, Ф. С. Васильок, Л. А. Петровська) [1–9].

Виклад основного матеріалу. Розвиток управлінських навичок для жінок-керівників є важливою складовою їхнього професійного успіху. Ось кілька кроків і порад, які можуть допомогти жінкам-керівникам розвивати свої управлінські навички:

1. Навчання: участь у навчальних програмах, семінарах, тренінгах і курсах, спрямованих на розвиток управлінських навичок. Це допоможе покращити розуміння стратегій управління, комунікації та прийняття рішень.

2. Спілкування і комунікація: вдосконалення навичок ефективної комунікації, зокрема вміння слухати, спілкуватися з різними типами людей і впливати на інших. Важливо також вміти вести зустрічі, презентації і переговори.

3. Лідерство: розвивати свої лідерські якості. Важливо бути прикладом для своєї команди і вести її до досягнення спільних цілей. Вивчати та вдосконалюйте стратегії мотивації та ведення команди.

4. Аналітика і прийняття рішень: вивчати методи аналізу даних і прийняття обґрунтованих рішень. Враховуйте ризики і можливості перед прийняттям важливих стратегічних рішень.

5. Розвиток міжособистісних навичок: вдосконалювати навички спілкування, емпатії та вирішення конфліктів. Здатність побудови добрих міжособистісних стосунків важлива для успіху в управлінні.

6. Саморозвиток: не зупинятися на досягнутому, постійно вдосконалювати свої знання і навички, вивчати нові тенденції та інновації у своєму секторі.

7. Самовпевненість і самооцінка: важливо вірити в себе і свої здібності. Не бійтеся виносити важливі рішення і приймати відповідальність за них.

8. Менторство і мережі: шукати можливості для менторства і зв'язків з іншими професіоналами, особливо з жінками-керівниками, які можуть поділитися своїм досвідом і порадами.

9. Робота над стресом і збереження балансу: управління стресом і підтримка фізичного й емоційного здоров'я є ключовими аспектами успіху в управлінні.

10. Самостійність і рішучість: будьте рішучою і незалежною у власних рішеннях і діях. Готовність брати ініціативу і відповідальність може великою мірою вплинути на ваш успіх.

Загалом розвиток управлінських навичок для жінок-керівників вимагає постійного навчання, саморозвитку і впровадження набутих знань і навичок у практику. Не бійтеся брати на себе виклики і рости як професіонал та лідер [3–5].

У сучасному світі держави, компанії та громадські організації все більше визнають важливість рівної представленості жінок і чоловіків на керівних посадах. Незважаючи на це, жінки, які обирають керівницькі ролі, продовжують стикатися з багатьма викликами й обмеженнями, які можуть ускладнити їхній професійний розвиток. Для того щоб краще зрозуміти необхідність програм психологічного тренінгу для розвитку управлінських здібностей жінок-керівників, розглянемо основні виклики та можливості, які існують для жінок у керівництві:

Виклики:

- Стереотипи: суспільні стереотипи та попередні уявлення про жіночий та чоловічий стиль керівництва можуть створювати перешкоди для жінок, які намагаються займати високі посади.

- Баланс між роботою і сім'єю: багатозадачність жінок, особливо тих, які мають сім'ю, може бути складним завданням у разі призначення на високу посаду.

- Недостатнє представництво: у багатьох галузях і компаніях жінки ще не представлені на високих керівницьких посадах у відповідній кількості.

- Різниця у зарплаті: у багатьох сферах життя жінки все ще отримують меншу зарплату за аналогічну роботу, ніж чоловіки.

- Бар'єри для підвищення: Жінки можуть зіткнутися із складнощами підвищення в кар'єрі, такими як відсутність належного наставництва чи можливостей для професійного розвитку.

Можливості:

- Розмаїтість думок і рішень: жінки можуть приносити різноманітність в керівництво, що сприяє кращим рішенням і інноваціям.

- Лідерський потенціал: багато жінок володіють високими лідерськими якостями, такими як співробітництво, емпатія та вміння слухати.

- Соціальна відповідальність: деякі дослідження показують, що жінки-керівники можуть бути більш схильні до врахування соціальної відповідальності у своєму бізнесі.

- Розширення горизонтів: у світі, де все більше уваги приділяється гендерній рівності, є багато можливостей для жінок у керівництві, щоб розширити свої горизонти та здійснити амбіції.

- Множення ролей: зростає визнання важливості балансу між роботою і сім'єю.

- Підтримка розгалужень і груп рівності: багато організацій інвестують у розвиток та підтримку жінок у керівництві через різноманітні програми й ініціативи.

- Спільноти та мережі: жінки можуть приєднатися до спільнот і мереж, які підтримують жіноче лідерство, обмінюватися досвідом та навичками.

- Відкриті двері для інновацій: у сучасному світі інновації та творчий підхід важливі для розвитку компаній, і жінки можуть принести нові ідеї та підходи до керівництва.

- Підвищення обізнаності та освіта: збільшення доступу до освіти та підвищення гендерної обізнаності допомагають жінкам бути більш успішними лідерами.

Загалом, хоча жінки у керівництві можуть стикатися зі складнощами, існують численні можливості для їхнього успіху і розвитку в цій сфері. Головне – це розвивати навички, віддавати перевагу можливостям та шукати підтримку у спільнотах та організаціях, які підтримують гендерну рівність.

Розуміння цих викликів і можливостей становить важливий крок у визначенні необхідності та цілей програми психологічного тренінгу для жінок-керівників. Далі в цій роботі ми розглянемо, як саме такі програми можуть сприяти розвитку управлінських навичок і лідерського потенціалу жінок у керівництві [1–2].

Студентам Львівського національного університету імені Івана Франка та відомим жінкам-управлінцям було запропоновано взяти участь у «Програмі психологічного тренінгу розвитку управлінських здібностей жінки-керівника» та висловити свою думку щодо цієї програми та жінок-керівників (табл. 1). Опитано 156 студентів і 10 відомих жінок-керівників, вік опитаних 18–40 років.

Основні завдання та цілі тренінгу для розвитку управлінських здібностей жінок-керівників:

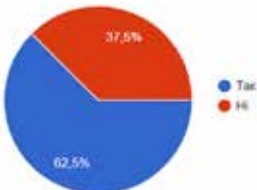
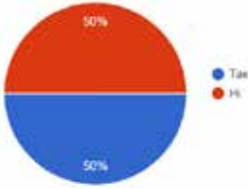
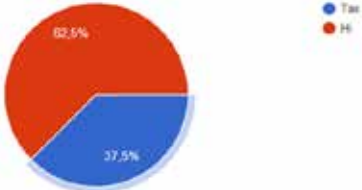

Цілі тренінгу:

- Розвиток лідерських навичок: сприяти розвитку лідерських якостей учасниць, зокрема, вміння приймати рішення, мотивувати команду, бути впливовими лідерами.

- Підвищення ефективності управління: забезпечити учасницям інструменти та стратегії для ефективного управління ресурсами, проектами та талантами в організації.

- Розвиток комунікаційних навичок: покращити навички ефективної комунікації, включно з умінням слухати, спілкуватися з різними аудиторіями та вирішувати конфлікти.

Таблиця 1

<p>Чи працюєте ви на цей час?</p> <p>Чи маєте ви досвід роботи у сфері управління?</p> 	<p>62,5% опитаних працюють на цей час та 50% мають досвід у сфері управління</p>
<p>Чи брали ви участь у програмах психологічного тренінгу розвитку управлінських здібностей раніше?</p> 	<p>37,5% опитаних брали участь у програмах психологічного тренінгу розвитку управлінських здібностей раніше</p>
<p>Як ви оцінюєте свої управлінські здібності на сьогоднішній день?</p> 	<p>25% опитаних оцінюють свої здібності на 2 (нижче за середній), 12,5% – 3 (середній рівень), 50% – 4 (вище за середній), 12,5% – 5 (високий рівень)</p>
<p>Як ви думаєте, які є головні виклики, з якими стикаються жінки-керівники в сучасному світі?</p>	<p>Більшість опитаних вважають, що головні виклики, з якими стикаються жінки-керівники в сучасному світі, – нерівність прав і неповага до жінок</p>
<p>Чи вважаєте ви, що програма психологічного тренінгу може покращити управлінські здібності жінок-керівників? Вкажіть, будь ласка, чому так чи навпаки.</p>	<p>У цьому запитанні думок було багато. Найпопулярніші відповіді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вважаю, що зараз мало справді гідних тренінгів за цією темою. • Так, корисний досвід • Вважаю, що так, адже жінки, які вже є керівниками, зможуть поділитися досвідом, а це дуже допоможе початківцям • Так, надасть більше впевненості

<p>Чи готові ви взяти участь у такій програмі психологічного тренінгу, якщо вона була б доступна?</p> <p>62,5% 17,2% 12,5% 12,5% 5,3%</p> <p>● Так ● Ні ● Якщо вона буде такою ж увагою, залюбки взяла б участь ● Я хлопець, але взяла б участь</p>	<p>75% – взяли б участь у програмі психологічного тренінгу, якби вона була гідною уваги; 12,5% чоловічої статі також би відвідали цей тренінг; 12,5% – не взяли б участі</p>
<p>Як ви добилися успіху?</p>	<p>Найпопулярніші відповіді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Насамперед це бажання вчитися, дізнаватися завжди щось нове, бути цілеспрямованою та впевнено йти до своєї мети • Завдяки стратегічному мисленню • Віра в себе та у свої сили • Наполегливість і цілеспрямованість • Навички комунікації
<p>Скільки часу ви йшли до своєї посади?</p>	<p>Найпопулярніші відповіді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • З дитинства я прикладала зусилля для свого розвитку • 3 роки • Після закінчення університету я почала цікавитись цією сферою та навчатись • 8 років • За 1 рік я змогла досягти своєї цілі, проте не зупиняюсь і прагну досягти ще більших висот
<p>Хто або що вас мотивує?</p>	<p>Найпопулярніші відповіді:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Віра в себе • Підтримка близьких • Бажання розвиватись • Здійснити свої мрії

- Стратегічне мислення: навчити учасниць розуміти стратегічний план та розвивати стратегічні навички для досягнення довгострокових цілей.

- Управління часом і стресом: надати інструменти для ефективного управління часом та стресом в умовах високого темпу роботи.

- Збільшення впевненості: підвищити рівень впевненості у собі учасниць, допомогти їм пережити сумніви та перешкоди на шляху до успіху.

- Кар'єрний розвиток: підтримувати учасниць у створенні і реалізації особистих кар'єрних цілей та стратегій.

Основні завдання тренінгу:

- Навчання теорії: надати учасницям теоретичні знання та інструменти у сфері управління.

- Практична відпрацювання: забезпечити можливість застосовувати набуті знання та навички на практиці через вирішення реальних завдань і сценаріїв.

- Групова співпраця: сприяти розвитку навичок співпраці та колективного прийняття рішень через рольові ігри та групові проекти.

- Індивідуальна підтримка: забезпечити можливість консультування та менторства для кожної учасниці.

- Самооцінка та зворотній зв'язок: допомогти учасникам оцінювати свій прогрес та навички за допомогою інструментів самооцінки та отримувати зворотній зв'язок.

- Побудова спільноти: створити сприятливе середовище для обміну досвідом, підтримки та взаємопідтримки між учасниками.

- Постійний розвиток: забезпечити можливість навчання та розвитку після завершення тренінгу через регулярні оновлення і рекомендації.

Зважаючи на цілі тренінгу для розвитку управлінських здібностей жінок-керівників, ось опис одного інтерактивного методу, який може бути використаний у програмі:

Метод: рольові ігри «Менеджер на діловому засіданні».

Мета: покращити навички прийняття рішень, комунікації та управління в умовах бізнес-середовища.

Опис. Підготовка: розділіть учасниць на групи (кожна група може мати від 4 до 6 осіб) і запропонуйте кожній групі певний сценарій для рольової гри. Сценарії можуть включати типові ситуації, які виникають на діловому засіданні, такі як прийняття стратегічного рішення, вирішення конфлікту в команді, презентація нового проєкту тощо.

Рольова гра: кожна група готується до рольової гри, де кожен учасник виконує певну роль, яка відповідає їхній функціональній ролі в організації (керівник, менеджер, співробітник, експерт і т. д.). Учасники розігрують сценарій, використовуючи свої управлінські навички для досягнення мети сценарію.

Спостереження та обговорення: після кожної рольової гри спостерігачі або ведучий обговорюють результати з учасниками. Звертають увагу на те, як кожен учасник впливає на ситуацію, як вони взаємодіють між собою, як приймають рішення та як можуть поліпшити свої дії.

Рефлексія: після обговорення проводиться рефлексія, під час якої учасники розмірковують про свої дії та навчаються з власного досвіду. Ставляться запитання, такі як: «Які стратегії виявилися найефективнішими?», «Як я міг би підвищити свою комунікаційну ефективність?», «Які виклики виникали під час гри і як я можу їх вирішити на практиці?».

Застосування в реальному житті: учасники діляться своїми враженнями та вивченими навичками та обіцяють застосовувати їх на практиці у своєму професійному житті.

Також нами представлено критерії, яким повинна відповідати жінка-управлінець: **моральні**: ввічливість, чесність, справедливість, відкритість, відповідальність; **інтелектуальні**: професійна компетентність, лідерські якості, аналітичні здібності, навички вирішення конфліктів, навички прийняття рішень; **фізичні та канонічні**: одяг, постава, поведінка, дотримання вимог законів і стандартів у сфері управління і бізнесу, здатність до робочого напруження та стресостійкість.

Джерелами формування жінки-керівника є: освіта та навчання, досвід роботи, менторство та наставництво, самостійне вивчення, міжнародний досвід, спільнота та мережі, різноманітність досвіду.

Висновки. У висновку слід підкреслити, що програма психологічного тренінгу розвитку управлінських здібностей жінки-керівника є надзвичайно важливою і актуальною ініціативою в контексті сучасного бізнес-середовища. Завдяки цій програмі жінкам-керівникам надається нагода розвивати не лише свої практичні навички в управлінні, але й особистісні та психологічні якості, які є потрібними для успішного керівництва.

Програма спрямована на створення справедливішого бізнес-середовища, де жінки мають рівні можливості для розвитку своєї кар'єри та внесення вагомого вкладу в розвиток організацій. Вона допомагає знищити стереотипи та перешкоди, які досі існують у сфері керівництва, і сприяє збільшенню кількості жінок на стратегічних посадах.

Крім того, програма підкреслює важливість психологічного здоров'я та особистого розвитку для досягнення успіху в сучасному бізнес-світі. Вона надає учасникам інструменти для ефективного управління стресом, розвитку емоційної інтелігенції та впевненості в собі.

На підсумок, програма психологічного тренінгу розвитку управлінських здібностей жінки-керівника відіграє важливу роль у розбудові гендерної рівності та створенні ефективних лідерів у сучасному бізнесі. Вона сприяє не лише професійному зростанню жінок, але й підвищенню конкурентоспроможності організацій, які визнають важливість різноманітності й інклюзивного керівництва.

Список використаної літератури

1. Жигайло Н. І. Комунікативний менеджмент : навчальний посібник / Н. І. Жигайло. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 368 с.
2. Жигайло Н. І., Закалик Г. М. Психологія змін та інновацій : навчальний посібник. – Львів : СПОЛОМ, 2017. – 430 с.
3. Жигайло Н. І. Психологія бізнесу та управління : навч. посібн. / Автори: Н. І. Жигайло, М. М. Цимбалюк, М. О. Кохан та ін.; за редакцією проф. Н. І. Жигайло. Видання 2-ге, перероблене та доповнене.– Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. – 402 с.
4. Зарубіно, Анна М. Жіноче лідерство в організаціях. – Видавництво Springer, 2019.
5. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості : наук. монографія. – Київ : КММ, 2006. – 255 с.
6. Максименко С. Д. Психологія особистості : підручник. – Київ : КММ, 2007. – 296 с.
7. Савчин М. В. Духовний потенціал людини : монографія / М. В. Савчин. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2010. – 508 с.
8. Сендберг, Шерил. Жіноче лідерство: як стати впливовою жінкою в бізнесі. Видавництво: Книга по потребі, 2013.
9. Сміт, Джеймс. Гендерні аспекти управління: аналіз впливу жіночого лідерства на організаційний розвиток. Менеджмент та лідерство 41.2 (2012): 37–45.

PROGRAM OF PSYCHOLOGICAL TRAINING FOR THE DEVELOPMENT OF MANAGEMENT SKILLS OF A WOMAN LEADER

Lidiya Lukovych

*Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska st. Lviv, Ukraine, 79000
e-mail: Luklida@hotmail.com*

The article is devoted to the development of managerial abilities of a female manager. The scientific novelty of the study consists in the presentation of a program for the development of managerial abilities of a female manager. The program is aimed at personality development, formation of communication abilities and skills, assimilation of interpersonal interaction. Thanks to the training, each participant develops an adequate understanding of himself and corrects his self-esteem, and learns individualized methods of interpersonal interaction to increase its effectiveness. Challenges and advantages of a woman leader-manager, etc. are presented.

The program of psychological training for the development of managerial abilities of a female manager is an extremely important and relevant initiative in the context of the modern business environment. Thanks to this program, women managers are given the opportunity to develop not only their practical skills in management, but also the personal and psychological qualities that are necessary for successful management. It has been proven that the application of the program for the development of managerial abilities of

a female manager has a positive effect on the development of an individual leadership style, the formulation of a leadership goal, the development of a creative approach to solving a task, the regulation of one's own emotional state, and the development of the experience of introspection.

According to the results of the work, a positive result of the development of the managerial abilities of the female manager and its contribution to the fact that the participant becomes a more competent and self-confident manager were revealed. She develops her own unique leadership style, has a clear leadership goal and possesses a creative approach to solving problems. In addition, she is able to regulate her emotional state and use the experience of introspection to constantly develop and improve her work. Such a result contributes to increasing the efficiency of her managerial activities and affects the success of her managerial career.

Key words: management skills, female manager, development program, communication skills, individual leadership style, leadership goal, emotional state, introspection, successful management career.